

Actualizarea și perfecționarea fișei „Situația fondului“ în concordanță cu cerințele activității Arhivelor Statului

DAN ANTON

Arhivele Statului, aflate într-o perioadă de căutare menite a răspunde noilor cerințe ale epocii și societății, au inițiat în urmă cu câțiva ani un amplu proces de modernizare a activității, în care, la un loc de frunte, se situează actualizarea „Normelor tehnice de lucru“.

Revăzute și reînnoite în conformitate cu cerințele rezultate în urma amplificării continue a activității arhivistice, actualele „Norme“, datând din 1984, au răspuns, în general, până în prezent, solicitărilor generate de procesul muncii arhivistice. Totuși, în ultimul timp, tot mai multe voci cer cu insistență modificarea acestui instrument de bază al activității noastre, în sensul stabilirii unei mai mari concordanțe cu practica arhivistică, cu necesitățile concrete rezultate din activitatea pe care o desfășurăm, și, nu în ultimă instanță, cu tendințele de viitor ce pot fi deja prefigurate.

Neavând intenția de a face o prezentare generală, pur teoretică, a importanței perfecționării actualelor „Norme tehnice“, convinși de faptul că o asemenea întreprindere va genera în curând multe discuții, benefice, de altfel, ne vom rezuma în cele ce urmează la a aborda o chestiune mai veche, ce a făcut deja obiectul unor dezbateri între arhiviști, și anume problema actualizării și perfecționării fișei „Situația fondului“.

Asupra importanței fișei „Situația fondului“ în contextul mai larg al evidenței centralizate a fondurilor și colecțiilor din Arhivele Statului nu credem că mai are rost să discutăm. Totuși, trebuie arătat că această fișă, însumând cele mai importante și reprezentative date despre creatorul fondului (cu toată evoluția în timp) și despre materialul documentar păstrat (cu dinamica activităților la care a fost supus), stă la baza evidenței centralizate a fondurilor și colecțiilor din depozitele arhivelor, alături de celelalte instrumente obligatorii.

Ideea întocmirii unui formular care să cuprindă, într-o formă sintetică, dinamica schimbărilor petrecute la nivelul fondului și colecției, în urma efectuării unor operațiuni arhivistice, a fost materializată în anii '50, când s-a prevăzut, prima dată, organizarea unei cartoteci pe baza fișelor „situația fondului“.

„Normele tehnice“ din 1976 și 1984 au prevăzut și ele existența unor astfel de fișe, rubricată pe ambele fețe răspunzând nevoilor activității arhivistice, potrivit specificității perioadei respective.

Considerându-se de către tot mai mulți lucrători că reproiectarea fișei „Situația fondului“ este tot mai necesară, date fiind noile operațiuni arhivistice ce au fost introduse în activitatea Arhivelor Statului, supunem dezbaterii specialiștilor

o serie de propuneri care vizează îmbunătățirea acestui instrument de evidență a fondurilor și colecțiilor.

Înainte de prezentarea propriu-zisă se cuvine să arătăm că acest proiect a fost rodul dezbaterii în cadrul serviciului de specialitate din Direcția Generală a Arhivelor Statului, cu ani în urmă, când s-a încercat și schițarea unei noi fișe.

Potrivit discuțiilor, mai vechi și mai noi, avute atât cu colegii din Serviciul metodologic, sinteză și control, cât și cu cei din filialele județene, apreciem că împărțirea actualului formular în trei capitole, respectiv: a) identificarea fondului; b) situația documentelor și c) anii pentru care lipsesc documentele, este corespunzătoare și poate fi păstrată în continuare. Urmează însă ca acestea să fie actualizate prin renunțarea la menționarea unor operațiuni depășite, adăugându-se în schimb, noile date impuse de actuala activitate arhivistică.

În urma mai multor propuneri și dezbateri a fost stabilită următoarea variantă nouă de fișă, pe care o prezentăm în continuare. În ceea ce privește localizarea actualului depozitar și administrator al documentelor unui fond sau al unei colecții, propunem numai completarea denumirii acestuia (Direcția Arhivelor Centrale sau filiala județului...) și localitatea unde funcționează. Actualul formular (anexa 14 din „Normele tehnice”) cuprinde și denumirile organizațiilor tutelare (minister, departament etc.), fiind utilizat atât pentru evidența fondurilor din depozitele noastre, cât și pentru cele aflate la diferite organizații și instituții. De aceea, precizăm că formularul al cărui proiect îl supunem atenției privește doar fondurile și colecțiile deținute de Direcția Arhivelor Centrale și filialele teritoriale.

La capitolul „Identificarea fondului” considerăm oportună păstrarea actualelor rubricații, completate însă cu noi date care să cuprindă și cantitatea (în m.l. și u.a.) pentru fiecare denumire pe care a avut-o creatorul fondului de-a lungul timpului. Acest lucru socotim a fi necesar de menționat pentru a avea o imagine cât mai precisă asupra volumului de documente deținut, pentru fiecare etapă din evoluția instituției.

În continuarea parcurgerii rubricației capitolului vizând datele necesare identificării fondului, preconizăm ca, la rubrica referitoare la „limba în care sunt scrise documentele”, să adăugăm și o nouă secțiune în care să se specifice și paleografia în care sunt scrise respectivele documente. Menționarea paleografiei folosite în redactarea documentelor, în capitolul a) al fișei „Situația fondului” poate servi la aprecierea globală și rapidă a cantității de documente scrise în paleografii diferite, oferind astfel posibilitatea unei mai oportune planificări a forței de muncă specializate, în cazul prelucrării documentelor respective.

Tot pe prima față a fișei de identitate a fondului propunem introducerea unor noi elemente, menite să precizeze mai corect locul pe care-l ocupă fondul în depozitul filialei. În acest scop se vor trece, în subsolul acestei fețe, rubricile noi, și anume cele privind numărul depozitului, al raftului și al polițelor, în succesiunea: DEPOZIT NR. RAFT/POLIȚA NR. în colțul din dreapta jos.

Deci, această primă față a fișei „Situația fondului”, care cuprinde cele mai importante date privind identificarea și particularitățile unui fond sau ale unei colecții aflate în depozitele noastre urmează să arate conform anexei nr. 1.

Modul de completare a rubricației capitolului a) din prima față a fișei se menține în continuare același ca până în prezent, cu specificarea ca rubrica cuprinzând numărul unităților arhivistice, corespunzătoare cantității fiecărei denumiri a creatorului, să fie completată doar în cazul inventarierii integrale a fondului.

De pe partea a doua a fișei, respectiv capitolul b) privind „Situația documentelor”, considerăm, din practica pe care o avem, că este necesar a fi păstrate în forma actuală primele două coloane, respectiv cele care cuprind anii calendaristici de raportare și existența de documente, deoarece datele respective sunt reprezentative pentru mișcarea documentelor, pe parcursul unui an.

Rubricile care au ridicat semne de întrebare, mai ales în ceea ce privește oportunitatea operațiunilor arhivistice cuprinse în prezent, sunt cele din coloanele 10 și 22. Pe bună dreptate se consideră – practica din ultimii ani dovedind-o – că respectivele rubrici sunt actualmente, în mare măsură, depășite, iar altele trebuie redefinite. S-a ajuns la această concluzie pornindu-se de la faptul că situația în care se găseau fondurile și colecțiile la data apariției fișei a fost în bună parte depășită prin realizarea, la majoritatea fondurilor, a instrumentelor de evidență obligatorie. În plus, și preluarea de noi fonduri sau completarea celor existente se face, cu unele excepții, pe bază de inventare.

Înșuși titlul subcapitolului ce cuprinde rubricile 10–22 este restrictiv, mărginindu-se doar la un segment, ce-i drept important, din paleta de operațiuni ce se întreprind în scopul prelucrării arhivistice a documentelor. Actuala fișă exclude, în rubricația în cauză, o serie întreagă de activități, din care unele, cum ar fi pregătirea pentru microfilmare în scopul constituirii Fondului de asigurare, au o pondere foarte importantă în ansamblul operațiunilor arhivistice, căpătând în ultimul timp chiar calitatea de prioritate deosebită.

Având în vedere toate aceste lucruri, găsim nimerită denumirea subcapitolului, cu titlul generic „Stadiul de prelucrare a documentelor”, care este mai cuprinzător, oferind posibilitatea enumerării unei mai largi game de operațiuni arhivistice, în locul actualei denumiri care rezumă intervenția asupra documentelor doar la activitățile de ordonare, inventariere și selecționare. Astfel denumit, subcapitolul respectiv va cuprinde, în noul formular ce-l propunem, următoarele rubrici:

„Inventariate” (documente), care va cuprinde trei coloane, și anume: anii extremi (coloana 10), metri liniari (coloana 11) și unitățile arhivistice (coloana 12). Această rubricație permite constatarea stadiului de inventariere (totală sau parțială) a documentelor fondului sau colecției. Acest lucru poate fi realizat făcându-se diferența rezultată din compararea cifrelor înregistrate în coloanele 8, 9 și 10, 11. În situația preluării, în anumite condiții, a unor fonduri fără evidență nu se vor completa coloanele 10 și 11. Este considerat un fond în întregime inventariat în momentul în care, din compararea coloanelor 8 cu 10 (anii extremi) și 9 cu 11 (metri liniari) rezultă identitatea perfectă a datelor. Ultima coloană a rubricației (nr. 12), în care se completează numărul unităților arhivistice, este deosebit de importantă, ea devenind un punct de referință pentru rubricile următoare, mai ales cele ce privesc verificarea existenței cu instrumentele de evidență și constituirea Fondului de asigurare.

Asupra următoarelor rubrici, 13–15, opiniile au fost divergente, o parte a colegilor opinând că nu ar mai fi necesare, deoarece majoritatea fondurilor intrate în depozitele Arhivelor Statului au fost deja prelucrate. În ciuda acestui fapt, practica a dovedit, mai ales în ultimii ani, cănd am fost nevoiți să efectuăm, în scop de salvare, preluări masive de documente, indiferent de stadiul de prelucrare, că această operațiune arhivistică trebuie să-și găsească în continuare locul în viitoarea fișă „Situația fondului”.

Rubricile 16–18 privesc o operațiune a cărei importanță a fost, în ultima perioadă, tot mai mult scoasă în evidență. În cazul efectuării verificării cu

instrumentele de evidență, la rubrica 18 se va completa numărul exact al unităților arhivistice efectiv constatate după încheierea operațiunii de confruntare a existentului cu inventarele. Cifra din această rubrică trebuie privită în strânsă legătură cu cea din rubrica 12, în care sunt consemnate unitățile arhivistice rezultate în urma inventarierii. Din confruntarea lor, în cazul existenței unor neconcordanțe, cifra consemnată la rubrica „verificarea existentului” va deveni de bază în desemnarea numărului unităților arhivistice ale fondului, după efectuarea verificării integrale a materialului documentar.

La rubrica privind constituirea „Fondului de asigurare”, în urma căreia se stabilește definitiv cota tuturor documentelor din fond sau colecție, s-au prevăzut cele două etape ale operațiunii, respectiv pregătirea documentelor și microfilmarea lor. Pentru fiecare etapă se vor avea în vedere anii extremi ai documentelor (coloanele 19 și 21) și metrajul prelucrat. În ceea ce privește coloanele 19 și 21, în care se completează anii extremi ai documentelor, prelucrarea corespunde întru totul fondurilor organizate cronologic structural, unde există posibilitatea urmăririi anului până la care s-a realizat operațiunea respectivă. Acest indicator necorespunzând și pentru fondurile organizate pe serii sau grupe de acte, s-a prevăzut rubrica coloanelor 20 și 22, prin completarea cantității în m.l. Din confruntarea cifrelor ce reflectă metrajul general al fondului (coloana 11) cu cele privind cantitatea pusă în lucru (coloanele 20 și 22) se poate determina stadiul în care s-a efectuat operațiunea de constituire a fondului de asigurare, coloanele 19–22 nu se vor completa.

Pentru reflectarea în fișa „Situația fondului” a operațiunii de fișare tematică s-au rezervat acestei activități coloanele 23 și 24, în care se completează numărul de unități arhivistice și de fișe tematice întocmite la fondul respectiv. Considerăm, având în vedere specificitatea acestei operațiuni, ca fiind mai oportună menționarea numărului unităților arhivistice cercetate tematic decât cantitatea globală în metri liniari, mai ales că din confruntarea cu cifrele înscrise în coloanele 12 și 18 se poate aprecia exact stadiul de fișare al respectivului fond.

La capitolul b) „Situația documentelor”, ca ultimă rubrică (coloana 25) sunt consemnate numerele inventarelor fondului din registrul inventarelor. Ca un element de noutate considerăm că trebuie delimitate mai pregnant numerele inventarelor aflate pe rol, prin bararea cu cerneală a celor desființate, ca urmare a perfecționării evidenței determinate de selecționarea, comasarea preluărilor succesive sau fondarea documentelor. Ultimul capitol al feței „b” a fișei, cel referitor la anii pentru care lipsesc documentele, se completează potrivit indicațiilor aflate în vigoare actualmente.

În plus față de formularul din anexa 14 a actualelor „Norme tehnice”, am introdus, în colțul dreapta jos, rubrica „Observații”. S-a simțit nevoia acestei noi rubrici din practica activității arhivistice, pentru a se consemna eventualele inadvertențe între datele înscrise în fișă, la diferite intervale de timp. Astfel de neconcordanțe se ivesc des prin mutarea documentelor de pe un tip de raft pe altul, de exemplu, sau prin introducerea materialelor documentare în mijloace noi de protecție, ceea ce duce, în majoritatea cazurilor, la modificări în cantitatea în metri liniari ai fondurilor, chiar dacă nu s-a preluat sau eliminat nici un document din fond.

În ceea ce privește eventualele desființări din fonduri, determinate de comasări sau transferări către alte filiale sau servicii, aceste activități vor fi menționate cu culoare roșie la rubrica „Observații”, de pe fața b) a fișei.

Prin urmare, luând în considerare cele mai sus arătate, propunem ca fața b) „Situația documentelor” să aibă rubrica conformă anexei nr. 2.

După cum se observă, noua fișă „Situția fondului”, prezentată aici în proiect, a renunțat la unele rubrici față de formularul din anexa 14 a actualelor „Norme tehnice”. Aceste modificări s-au întreprins ca urmare a evoluției situației arhivelor din depozitele noastre, considerându-se că menținerea vechilor rubrici ar fi depășită de starea actuală a evidenței și prelucrării fondurilor. Astfel, s-a renunțat la rubricile „Ordonate”, care nu coresponde scopului fișei, și „Fișate”, ca fiind operațiune intermediară. Totodată, rubricile „Inventariate fără a fi selecționate” și „Inventariate după selecționare”, care prezentau, de asemenea, stadii evolutive intermediare în desăvârșirea evidenței fondurilor, au fost contopite la rubrica „Inventariate”, col. 10–12.

În afara celor prezentate au mai existat o serie de opinii formulate cu diverse ocazii, care vizau completarea fișei, prin menționarea în prima parte a organizației sau persoanei predătoare a documentelor. Considerăm, însă, că această relație, stabilită în Registrul general de arhivă, nu-și găsește locul în acest instrument de evidență, care trebuie să fie sintetic și să prezinte operativ datele privind fondul respectiv. Propunerea devine cu atât mai greu de aplicat cu cât avem, de exemplu, de completat fișa privind achizițiile de documente, caz în care spațiul ar deveni total insuficient menționării tuturor depunătorilor.

De asemenea, a mai existat propunerea mutării rubricii 25, privind „numărul inventarului”, de pe fața b) pe prima parte a fișei, ca element de identificare. Considerăm totuși că locul acestei rubrici este la capitolul b), alături de celelalte elemente vizând stadiul de prelucrare a documentelor. Alte opinii ce au vizat o reîmpărțire a subcapitolului b) în mai multe rubrici, prezentând, însă, în ultimă instanță, tot operațiunile arhivistice deja cuprinse în proiectul ce face obiectul prezentării noastre, nu duc decât la încărcarea nejustificată a fișei, îngreunând-o și făcând-o, în acest fel, greu de operat.

Proiectul formularului de fișă pe care l-am prezentat va suscita, fără îndoială, multe discuții între specialiștii Arhivelor Statului, lucru care, neîndoios, va duce la perfecționarea acesteia, în scopul găsirii unui tip care să răspundă cel mai bine nevoilor de astăzi și de perspectivă ale muncii arhivistice.

Necesitatea găsirii unui nou formular de fișă, ca instrument operativ de identificare și sinteză a activităților efectuate asupra fondurilor și colecțiilor din Arhivele Statului, a pornit și de la nevoia schimbării, în sensul completării și îmbogățirii sistemului informațional SETFOC, care, în forma actuală, nu mai răspunde nevoilor de informare și documentare a arhiviștilor. De aceea, transpunerea pe calculator, alături de denumirile fondurilor, și a gradului de prelucrare arhivistică a acestora (în gama de operațiuni prezentate în proiectul de mai sus) va da o imagine mai exactă și globală a stadiului în care ne aflăm, cu trimiteri în viitor asupra a ceea ce mai avem de făcut.

O problemă deosebită, care este legată de eventuala acceptare și introducere a formularului prezentat, este aceea vizând costurile materiale și financiare pe care le incumbă. Nu este de neglijat nici timpul material sau forțele umane necesare transpunerii multitudinii de date pe noul formular, în cazul acceptării sale.

Conștient de aceste dificultăți obiective, suntem totuși încrezători în găsirea unor soluții potrivite, mai ales în actualele condiții prin care trece instituția noastră, angrenată cu toată energia pe linia modernizării și perfecționării activității pe care o desfășoară.

ANEXE

.....1)

.....2)

SITUAȚIA FONDULUI NR.

a) IDENTIFICAREA FONDULUI

1.

Denumirea creatorului fondului	Localitatea creatorului fondului	Anii extremi ai denumirilor creatorului fondului	Cantitatea documentelor create		Limba în care sunt scrise	Paleografia folosită
			M.L.	U.A.		

1) Denumirea deținătorului (D.A.C.; FILIALA)

2) Localitatea unde funcționează

<https://biblioteca-digitala.ro/> / <http://arhivelenationale.ro>

Depozit nr.

Raft/polița nr.

b) SITUAȚIA DOCUMENTELOR

2.

ANII CALENDARISTICI			EXISTENTUL						STADIUL DE PRELUCRARE A DOCUMENTELOR											Cercetal tematic	NR. INVENTARULUI (INVENTARELOR) DUPĂ REGISTRUL INV.			
			Existentul la 1 ian.	Preluat până la 31 dec.		Ieșite până la 31 dec.		Existentul la 31 dec.	Inventariate			Selecționate		Verificare existent		Fond de asigurare								
ANII EXTREMI	M.L.		ANII EXTREMI	M.L.	ANII EXTREMI	M.L.	ANII EXTREMI	M.L.	U.A.	ANII EXTREMI	M.L.	U.A.	M.L. DOCUMENTE SELECȚIONATE	M.L. DOCUMENTE ELIMINATE	ANII EXTREMI	M.L.	U.A.	ANII EXTREMI	M.L.	ANII EXTREMI	M.L.	U.A.	FISE	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25

c)

ANII PENTRU CARE LIPSESC
DOCUMENTELE
(Se completează când fondul
este definitiv inventariat)

OBSERVAȚII: